

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 2. Laudes vigiliarum. Exempla vigilantium. Nocturnum tempus maxime opportunum ad orandum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

mihî nox in deliciis. Utinam vigilando inveniam quod amiseram dormiendo, inveniam scilicet amando, amem inveniendo.

§. II.

Laudes vigiliarum. Exempla vigilantium. Nocturnum tempus maximè opportunum ad orandum.

I. **D**Ivo Bernardo familiare dictum erat, dormientem Monachum Deo mortuum esse, nec sibi, nec aliis utilem. Idem de reliquis hominibus cujusque ordinis & conditionis asseverat (a) Plato. Turpe est, inquit, totam noctem somno indulgere. Quapropter noctu omnes excitari convenit, & civilium ac domesticarum rerum plerasque partes obire: magistratus quidem per civitatem, cæteros in propriis ædibus. Somnus enim multus neque corporibus, neque animis nostris, neque actionibus competit. Nemo enim dum dormit utilius pretii est, nihilo magis quam qui non vivit. Quare quisquis vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, quod ad valetudinem suam commodum est solum observans. Est autem hoc non multum, si rectè in consuetudinem assumptum fuerit. Hanc magistri doctrinam sequitur (b) Aristoteles: Ante lucem surgere ad valetudinem, & ad curam rei familiaris & ad studium Philosophiæ prodest quam plurimum. His accedit (c) Romanus sapiens: Extendamus vitam, circumscribatur nox, & aliquid ex illa in diem transferatur. Docet (d) Pythagoras, ne vestigium quidem corporis in lecto relinquendum: nullus enim est usus viri dormientis, ut neque mortui. Silius Italicus de eadem re sic cecinit: (e)

a Plato 7. de legib. b Aristot. in œconomicis. c Seneca epist. 122. d pythag. in Symbolis. e Silius lib. 12.

Vigil ille, nec ullam

Ad requiem facilis, credensque abscedere vitæ

Quod sopor eripiat tempus.

Homerus & Hesiodus frequentissimi sunt in vigiliarum laudibus celebrandis. Cleanthis, & Aristophanis lucernæ toto orbe decantantur. Aristoteles, teste (f) Laërtio, cum se ad quiescendum componeret, græves imitatus æneam spheram brachio extra cubile protenso tenebat, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset, pila delapsa in suppositam pelvim strepitu suo dormientem excitaret. Simile quid de Alexandro Macedone ejus discipulo narrat (g) Ammianus Marcellinus. Artaxerxem, Epaminondam, & alios eximios Duces semper vigilantes describunt Historici. Virgilius Æneam tuum aliis dormientibus vigilantem facit.

At pius Æneas per noctem plurima volvens.

Etiam filios Imperatorum Constantinopoli vigilias servasse refert Georgius (h) Codinus Curopolata libro de officiis magnæ Ecclesiæ, & aulæ Constantinopolitana. De Principe oratorum Demosthene celeberrimum circumfertur elogium, quod plus olei, quam vini consumeret: non solum quia abstemius erat, & ὑσποτότης, sed quia fabros omnes antelucanis vigiliis superabat: quare Pytheas, ut (i) Plutarchus asserit, ipsius Enthymemata lucernam olere dicebat. Et (k) Cicero in Tusculanis; Cui non sunt auditæ, ait, Demosthenis vigiliæ? qui dolere se aiebat, si quando opificum antelucana victus esset industria. Dio Cassius, & Joannes Xiphilinus monachus narrant in vita Commodi, quemdam Marcellum Strategum & assiduo scribendi exercitio, & victus tenuitate tantam sibi vigilantiam comparasse, ut omnibus esset admirationi. Plinius, & Seneca scribunt tribus annis integris insomnem permanisse Mæcenatem. Joannes (l) Schenckius in me-

f Diog. Laërtius in Aristotele. g Amm. Marcellin. lib. 10. & 16. h Codinus cap. 16. i Plutarch. in vita Demosthenis. k Cic. Tuscul. 4. l Schenck. tom 1. l. 1. observ. 125.

dicis observationibus compertos esse scribit, qui novem dies connivis oculis egerint. Nizolius ille Ciceronianus decennio somnum non vidit. Nobilis matrona per annos 35. insomnis fuit sana, & citra noxam. Mulier Patavina 15. diebus insomnis nulla re ad somnum perducere poterat. Hæc Schenckius. Addi potest S. Liduvina, quæ per annos 38. nunquam dormivit. Sed hæc prodigii monstrique loco habenda sunt. Ut enim scribit Theophylactus (m) Simocatta, perpetuò vigilare immortalitatis est proprium, dormire verò mediocriter nostrum est, & humanum; at ultra dormire quam satis est, mortuis potius, quam viventibus convenit. Notabile est quod S. (n) Epiphanius refert de studio vigilandi, quo Pharisei utebantur. Nam quidam eorum, ait, asseres sibi ipsis parabant dodrantis tantum latitudine, in his se ad vesperam locabant, ut si quis dormisset, in pavementum decideret, & rursus excitaretur ad orationem, per hoc quod vigilantem vitam haberent, quantum fieri posset. Alii lapillos ex aquis collectos sibi ipsis sternebant, ut dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogerentur. Alii spinas pro strato habebant ob eandem causam.

II. In Proverbium abiere versus Homeri. (o)

*Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est,
Cui populi, cujus commissa negotia cura.*

Quos Oppiani (p) Commentator, sive Scholiastes ita eleganter mutavit:

*Non debet somno totas impendere noctes,
Cui libri commissi, & cui sapientia cura est.*

Scopeliano more vigilare adagium est, cui locum fecit Scopelianus (q) Sophista somni parcissimus. Hic solitus est exclamare: O nox, nam tu sanè maxima ex

m Simocatta ep. 55. nomine Parmenidis ad Chrysothemen. n Epiphan. l. 7. Panar. cap. 16. o Homer. Iliad. 2. p Schol. Oppian. l. 5. Halicuticon. v. 616. q Philostratus in Vitis Sophistarum.

parte confors es sapientiæ Deorum. Habet enim hominis mens in alto illo silentio quidpiam Divinitatis, si se intendat ad rerum sublimium speculationem. (r) Mandavit enim Dominus, ut Vates divinus cecinit, in die misericordiam suam, opera scilicet vitæ activæ: sed in nocte canticum ejus, opus videlicet contemplationis. Hinc præclarissimos quosque homines quotquot doctrina, vel sanctitate floruerunt, vigilantia maximo perè studuisse aded manifestum est, ut eorum exemplis plura volumina impleri possint. Notissimæ sunt Magni Antonii pernoctationes, dulcesque cum sole querimoniam, quod eo exoriente amabilis cum Deo lucta cessaret, & internæ suavitatis manna liquesceret. (f) Theophilactus Bulgariæ Archiepiscopus; Nocte, ait, secedebat Christus ad montem, monstrans nobis quod oporteat nocte quidem per quietem colloqui cum Deo, die autem morem gerere, & prodesse hominibus: congregare nocte, die autem distribuere congregata. Nocte igitur accipiamus orationis fluxum è spiritualibus venis, die verò effundamus hausta his qui opus habent. (r) Phornutus libro de natura Deorum; Opus est, inquit, lucubrationibus nocturnis, si quid in disciplinis proficere volumus: omnia enim præclara, ut testatur Epicharmus, melius noctu, quam diu cogitando reperiuntur. Usque aded necessaria vigilantia est, ut sine illa nullum opus laude dignum confici possit. Sapienter Comicus. (u)

— Vigilare decet hominem,

Qui vult sua tempore conficere negotia,

Nam qui dormiunt libenter sine lucro, & cum malo quiescunt.

Pastor ille centoculus, quem deceptum à Mercurio fingunt Poëtæ, cum vigilare desiit, desiit vivere. Vellus aureum insomnis Draco servabat, ut Apollonius Rho-

r Psalm. 41. f Theophil. in cap. 21. Lucæ. f Phornut. de nat. Deor. cap. 24. u Plautus in Rudente act. 4. sc. 2.

dius, & Valerius Flaccus in Argonauticis fabulantur. Aurea poma in Hortis Hesperidum pervigil quoque Draco custodiebat. His nimirum figmentis docuerunt Antiqui sine vigilantia nullum animi bonum servari, nullam posse virtutem custodiri. Leo fortissimus bestiarum ut fortitudinis, sic & vigilantia symbolum ab (x) Horo Apolline dicitur esse, quia minimo somno contentus etiam apertis oculis dormire videtur. Quid gal- lum memorem leonis hostem, quod magis solaris sit, teste (y) Proclo? Hunc ait (z) Plinius, excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno naturam genuisse. Eius autem exemplo hortatur nos ad vigilan- dum Petrus (a) Chrysológus: Ut quod nobis gal- lus impendit hospitibus, nostro nos creatori exhibea- mus.

III. Occurrit hic mihi, quod de Pantarba narrat Hiarches apud (b) Philostratum Lemnium. Lapis est pulchritudine insignis, & virtute admirabilis; ardet enim suavi quodam fulgore, & radiis perstringens oculos, diem vel media nocte accendit. Verum na- tura, ne tam pretiosum munus vilesceret, non modo occultis terræ visceribus abdidit, sed quamdam quo- que facultatem indidit, qua ex capientium manibus efflueret, ni provida ratione teneretur. Hæc omnia no- cturnæ orationi mirificè conveniunt. Si lux quæritur, quid illustrius? Et nox sicut dies illuminabitur. Si la- tebræ, quid occultius? hæc est enim multitudo dul- cedinis, quam abscondit Deus timentibus se. Si vis, quid potentius? (c) *Qui vigilaverit* ait sapiens, *securus erit, & inveniet sapientiam*. Habent terreni Principes cer- tas horas audiendis subditis, eorumque supplicationi- bus expediendis destinatas: Deus autem, tametsi au- diat omni hora clamantes ad se, nocte tamen prom-

x Horus lib. 1. hierogl. 18. y Proclus lib. de Magia. z Plinius l. 10. c. 21.
a Chrysológ. serm. 21. b Philostratus vitæ Apoll. lib. 3. cap. 14. c Sap. 6. 16.
& Proverb. 8. 38.

ptior esse videtur ad audiendum, de qua forsitan scriptum est; (d) *Orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno*. Media nocte venit Sponsus, & qui posuit tenebras latibulum suum, in tenebris quæri vult, & in tenebris se ostendere. Ad immolanda enim orationum sacrificia, ut scribit (e) Faustus Regiensis, amica sunt fruuentibus nocturna silentia. Nam si omne tempus æquè idoneum est ad quærendum in oratione Deum, quare dicit Propheta, (f) *Querite Dominum dum inveniri potest*? Vis autem scire quanta sit noctis opportunitas ad quærendum & inveniendum? Audi (g) Bernardum: Tempus feriatum commodius, aptiusque est, cum profundum nocturnus sopor indicit silentium. Tunc planè liberior exit, puriorque oratio. Quam secura ascendit solo arbitro Deo, sanctoque Angelo, qui illam superno altari suscipit præsentandam! Quam grata, & lucida verecundo colorata rubore! Quam serena, & placida nullo interturbata clamore, vel strepitu! Quam denique munda, atque sincera, nullo respersa pulvere terrenæ sollicitudinis: nulla aspicientis laude, seu adulatione tentata! O insignem nocturni temporis prærogativam! ô sacras noctes omni luce splendidiore!

METRUM VII.

O Nox purpureo splendidior die,
 O nox delitiis omnibus affluens,
 O nox, que radios prodiga cœlicos
 Spargis divite copia.
 Huc te fer tacito, cœrula nox, pede,
 Nox duris requies grata laboribus:
 O curas animi, diraque comprime
 Tristis murmura pectoris.

d psalm. 31. e Faustus epist. ad Felicem. f Isaiæ 55. 6. g Bernard. ser. ult. in Cant.

DIVINÆ PSALMODIÆ. CAP. IV. 121

Iam non Thessalicis diceris artibus
Præses, vel scelerum mater, & horridi
Inferni soboles, Eumenidum parens,
Atrix fœda cupidinum.

Hæc de te veterum fabula finxerit:
At nunc Angelici conscia luminis,
Nunc solis rutila luce serenior
Nigris in tenebris nites.

Tu nunc paciferum mentibus olium
Infundens, superum munera dividis;
Te nunc sollicito querit anhelitu
Sanctis iustus amoribus.

O Nox connubii pronuba mystici,
Confors æthereæ nox sapientia.
Cujus per tenebras sol novus emicat
Sponsi vultus amabilis.

Salve, & dum patria perdita gaudia
Mœrens hic recolo, præcipitem polo
Cursum ne acceleres. Da veniam, tua
Si nunc turbo silentia.

Vrit siderea me patriæ decor,
Cum fulget tenero Cynthia lumine;
Vrit me nitidis pervigil ignibus
Stellati tholus ætheris.

O celsi placidas excubias poli,
O noctis choreas, & tremulas faces,
O veras supera lucis imagines
Æterni thiaso chori.

Cur me jam nimio tempore corporis
Vinctum compedibus cernitis exulem?
Heu! terrena nimis desipiunt mihi,
Si summum intueor polum.